

Alexandr Szergejevics Puskin

Jevgenyij Anyegin

MÁSODIK FEJEZET

O Rus! (HORATIUS)

1

Hősünk unalmának tanyája
Falu volt, bájos környezet,
Ártatlan élvezet barátja
Csak áldaná, hogy ott lehet.
Öreg kastély állt egymagában
Szelet fogó hegy oldalában,
Folyó felett. Szemben vele
Zöld rét s arany rög tengere
Tarkállt-virult a messzeségben,
Faluk villogtak, itt-amott
A réteken nyáj ballagott,
Bozótos kert sűrűn, sötéten
Vetette mély árnyékait:
Dryadok álmodoztak itt.

2

Komoly kastély, a törzse régi,
Időt állót rakott a mult,
Csendjét tömör fal féltve védi,
Stílust a bölcs multtól tanult.
Magas terem minden szobája,
Bennük sokszínű csempekályha,
Cárok képmása több falon,
Selyemtapétás, vén szalon.
Ma már ez mind halott kor öre,
Avult, s nem is tudom, miért.
Anyeginnak sokat nem ért,
Neki nem sok kellett belőle,
Mindegy volt, hogy hová nyitott:
Újban s óban csak ásitott.

Hol kulcsárnéjával előde
 Pörölt jó negyven éven át,
 És ablakán a legyet ölte,
 Magának ott fogott szobát.
 Szerény, tölgypadlós otthonában
 Két szekrény, egy asztal s divány van,
 Tintának nincsen foltja itt.
 Anyegin a szekrénybe nyit:
 Itt költségnaplót rejt a polca,
 Ott pálinkákból hosszú sort,
 Több korsó édes almabort,
 Ott naptárt - ezernyolcszáznyolcra -;
 A bácsi sűrű gondban élt,
 Más könyvbe nézni rá sem ért.

Így földesúrkodott magában,
 S csak időtöltésszámba ment,
 Hogy eltervezte: birtokában
 Reformál, új rendet teremt.
 S a pusztá bölcs gondolkodója
 A robot-súlyt könnyebb adóra,
 Obrokra változtatja át,
 A jobbágy áldja jobb sorát.
 Úri fészkén dül-fül miatta
 S romlást orront a nagyokos,
 Számító szomszéd birtokos,
 Másutt a hírt mosoly fogadta.
 S minden szomszédja súgja már:
 Veszedelmes csodabogár.

Kezdetben jöttek nyakra-főre,
 De a hátsó lépcső bevált,
 Lovásza felkészült előre,
 S a doni mén nyergelten állt,
 Ha úti porban, úti sárban
 Jöttek családi nagy batárban -
 Ez már önérzetükbe mar,
 S a barátság meghal hamar,
 „Bolond szomszéd, nem ért a szóból.
 Szabadkőmíves. Bajt akar.
 Szólóban vörös bort nyakal,
 Asszony népnek kezét se csókol,
 Igen-t mond pusztán és nem-et,
 És nem tesz hozzá kérem-et.”

Atájt Jevgenyij falujába
 Új földesúr is érkezett,
 A szomszédok rosszmájusága
 Kemény bírálója lett.
 Neve: Vlagyimir Lenszkij, lelke
 Göttingai szellem neveltje,
 Az ifjúság virága volt,
 Kant híve, verselt és dalolt.
 Ködülte németalföldi tájról
 Hozott új eszmét, új tudást;
 Szabadságról szent álmodást,
 Tűz-lelket, mely lobogva lángol,
 Hozta rajongás szép szavát
 S vállára omló szöghaját.

Hideg világ rontó hatása
 Hervasztva el nem érheti,
 Lelkét leánymosoly varázsa
 S baráti szó melengeti;
 Kamaszbáj árad még belőle,
 Remény az eldédelgetője,
 Az új zaj, új fény, új vidék
 Ifjú figyelmét fogja még.
 Kétségeit nemes szívének
 Rózsás álmokba rengeti,
 Az életcél rejtély neki,
 Körül csábító titkok élnek,
 Töprengve nem hat rajtuk át
 S csodát sejt mindenütt, csodát.

Hitte: van egy bús lelki párja,
 Rokon vágyú s érzületű,
 Ki csüggedt szívvel várja-várja;
 Hitte: minden barátja hű,
 S rabságra készen és halálra,
 Becsületéért síkra szállna,
 Nem fogja félelem kezét,
 A rágalmat úgy zúzza szét;

.....

.....

Vágy, mely a jóért harcra kelne,
 Harag jogsértések nyomán,
 Részvét s a hír gyötrő szerelme
 Megrezgették szívét korán,
 Lanttal kószált be sok vidéket,

Hol Schiller s Goethe napja égett,
Lelkét, mely lázasan liheg,
Költő-tüzük gyújtotta meg.
A Múzsák tiszta hírnevére
Ő szégyent nem hozott sosem,
Őrizte önérzetesen
A fennkölt érzést költeménye,
A zsenge kor szép álmait
S az egyszerű szó-bájjait.

10

Szerelemről dalolt, s az ének,
A hódoló vers tiszta volt,
Mint gyermek álma, lányka-lélek
S felhőtlen ég-pusztán a hold,
Szép istennője szűz titoknak,
Szerelmes földi sóhajoknak.
Bánatról s búcsúról dalol,
A lenge köd, a valahol
S romantikus rózsák a tárgya,
Sok messzi föld, hol utazott,
S hol annyi könnyet hullatott
A mélabút rejtő magányba,
Az élet ősze - istenem! -,
Tizennyolc éves. Annyi sem.

11

Zsenijét Anyegin becsülte
Ebben a pusztában csupán,
Szomszédait Lenszkij kerülte
Az első dáridók után.
Zsivajuk kín finom fülének,
S az is, ha magvas szót cserélnek,
S a téma: széna, vizsla, bor,
Meg a rokonság: hosszú sor;
Érzéstelen szók végtelenje,
Amelyben szellem nincs jelen,
Unalmas, költészettelen,
Nincsen társas rutin se benne;
S abban, mit asszonyuk beszél,
Még tompultabb az elmeél.

12

Szép s gazdag. Kérőként fogadná
Minden család, csak vallana.
Lányával máris összeadná
A fél-oroszt a jó mama.
Vidéken ebben nincs kimélet,
Mihelyt belép, a nőtlen élet
Bajára fordítják a szót.
Valaki a látogatót
A szamovárhoz invitálja.

Dunya teát tölt, az anya
Odaság: „Ügyeskedj, Dunya!”
Aztán előkerül gitárja,
S visít a dal (szegény gitár!):
Arany kastélyom várva vár!...

13

De Lenszkijünknek semmi kedve
Felvenni ezt a szép igát,
Ő csak Anyeginhoz szeretne
Közel kerülni, mint barát.
Találkoztak. Hullám a kötől,
Prózától vers, jégtábla hőtől
Ily élesen nem üthet el.
A különbséget szokni kell,
Unják is egymást egyelőre;
Majd tűrik és megkedvelik,
A nap lovaglással telik,
Majd együtt vannak sülve-főve,
Tétlenségből - beismerem -
A jó barátság így terem.

14

De ilyen is ki tudja, hány van,
Nem kell az ósdi felfogás,
Mi egyesek vagyunk a számban
S nulla nekünk mindenki más.
Gőgös napóleoni módra
Nézünk kétlábú milliókra,
Melyek csak eszközök nekünk,
S az érezőkön nevetünk.
Anyegin nem ilyen egészen,
S bár átlát minden emberen
S lelkében megvetés terem,
Nem általánosít merészen,
A kivételt is megleli
S az érzést - másban - tiszteli.

15

Mosolygott, hogyha Lenszkijének
Lángolt s hevült a szelleme,
Lengése gyors ítéletének,
Lelkendező költő-szeme:
Anyeginnak mind érdekesség;
Fagyos szavát, mely rosszul esnék,
Mégfogja, bár száján lebeg,
Gondolja: mért zavarja meg
Lelkességét hűtő vitákban,
Lehűti majd a gyors idő,
Hadd higgyen, míg az óra jó,
Egy jobb s tökéletes világban;

Láz fűti s álom rengeti -
Ifjú, bocsássuk meg neki.

16

Sok mindenről eszmét cseréltek,
Miben volt gondolkoztató:
Mozgalma elmúlt nemzedéknek,
A tudomány, a rossz s a jó,
Sokszázados előítélet,
Sír, sors-rejtélye, végzet, élet -
Vitájuk mindent sorra vett.
Olykor meg is feledkezett
Lenszkij az érvelés hevében,
S Jevgenyijnek el-elszavalt
Egy-egy szép, észak-ízű dalt,
S ő, bár nem sok maradt fejében,
S vershez nem volt türelme sem,
Hallgatta illedelmesen.

17

Két remeténk a szenvedélyről
Nagyon sűrűn vitatkozott,
Jevgenyij, biztos rév öléből,
Részvétellel csak sóhajtozott:
Jól jár, ki boldog ízlelője,
S korán kijózanul belőle,
Jobban, ki nem hódol neki,
Vágyát válásban hűti ki
S haragját megszólásba ölte,
Barátokért nem lelkesült,
Asszony mellett ásítva ült,
A féltékenység nem gyötörte,
És nem lett kártyatét soha
Ősöktől rászállt birtoka!

18

Ha már a józan bölcseségnek
Lobogója alá futunk,
Ha szenvedélyeink nem égnek,
S nyugodtan mosolyoghatunk
Makacs vágyon, mely - bár csak emlék -
Elkésetten visszaremeg még,
S csendjét kivívta életünk:
Hallgatni jólesik nekünk,
Ha lázokról mások beszélnek,
Szívünk rá visszhanggal felel;
Rokkant hadastyán így figyel,
S az ifjú szó kedves fülének,
Ha néhány bajszos, jó vitéz
Házába néhanap benéz.

De a meglobbant ifju lélek
 Nem titkolózik semmiben,
 Öröm, harag, bú, szenvedélyek -
 Mindent kimond közlékenyen.
 Szerelem rokkantját mimelve,
 Anyegin komolyan figyelve
 Hallgatta a költő-barát
 Szívből jövő gyónó szavát;
 Őszinte, bízó lelke mélyét
 Mutatni meztelen meri,
 Jevgenyij máris ismeri
 Szerelme fiatal regényét;
 Érzékeny tárgy, s bár új a hős,
 Meséje régen ismerős.

Ó, szeretett, ahogy ma senki
 Nem tud szeretni, lánggal ég,
 Bolond költő tud így szeretni,
 Kit szerelemmel sujt az ég.
 Mindig, mindenhol egy az álom,
 Egy kép sugárzik át a vágyon
 És egy a bú, mely rágja rég!
 Sem a vágyhűtő messzeség,
 A távollétek végtelenje,
 Sem Múzsáknak szentelt idő,
 Sem sok csinos külföldi nő,
 Mulatság s könyvek méla csendje,
 Lelkét, mely szűz lángtól liheg,
 Mind, mind nem változtatta meg.

Már lelkesült mint gyermek érte,
 Kit gyötrő vágy még nem hevít,
 Hű s érzékeny szemmel kísérte
 Kislányos kedvteléseit.
 A tölgyes őrző hűvösében
 Játékait megosztja szépen,
 S már sejtik szomszédok, szülők,
 Hogy egymáséi lesznek ők.
 Szülői gond alatt a drága
 Rejtekhelyen nőtt kényesen,
 Ártatlan bájjal ékesen,
 Akár az erdők gyöngyvirága,
 Mely rejtve, fű között terem,
 S nem sejtí méh sem, lepke sem.

Első szerelme s férfi-álma
 Költő-szívének Olga volt,
 Első dalát ő inspirálja,
 A sóhajt, melyben vágya szólt.
 Elfutsz, aranykor, gyermek-élet!
 Erdőt keres már, sűrűséget,
 Magány kell s hallgató helyek,
 Csillagos, holdas éjjelek,
 A hold, az égi lámpa fénye,
 Mely sok szép sétánkon kigyúlt,
 Míg édes kínunk könnye hullt
 A rejtelmes, homályos éjbe.
 Hová lett régi ingere?
 Csak utcalámpák pótszere.

Szófogadó lány volt, szerény volt,
 S nyílt, mint a költő élete,
 Vidám, mint hajnaltájt az égbolt,
 S kedves, mint csók lehellelte;
 Mosoly, hang, termet, égi-kék szem,
 Len-fürt, mozgás olyan egészen...
 De ezt a képet, ezt a színt,
 Az Olga-arcot rendszerint
 Meglelheted minden regényben,
 Bájos leány-arckép nagyon,
 Szerettem is fiatalon,
 Aztán meguntam szörnyüképpen.
 Engedd meg, kedves olvasóm,
 Hadd fordítsam nénjére szóm.

Tatjana volt Olgácska nénje...
 Versben szokatlan név lehet,
 Először én oltom regénybe
 Itt ezt az egyszerű nevet.
 S miért ne? Báj van ebben, dallam,
 Bár érzem: elválaszthatatlan
 A névtől régi mult szaga
 S cselédszobák hangulata.
 Valljuk be, nincs ízlés minálunk,
 S ízlés nélkül adunk nevet
 (Ne is említsünk verseket);
 S a műveltségben rosszul állunk.
 Mit kaptunk tőle? Rossz szokást:
 Finnyáskodást és semmi mást.

Tatjana volt tehát. Hugával
 Szépségben nem mérkőzhetett:
 Ő frissességgel, rózsabájjal
 Nem fogta meg figyelmedet.
 Vadóc, bús, félénk, zajra rebben,
 Mint szarvasgím a rengetegben,
 Családi körből is kiűt,
 Idegen ott is, mindenütt.
 Szülőinek nem hízelegne,
 Nincs nyájaskodó mosolya;
 Mint kislány sem vegyült soha
 Ugráló, víg gyermekseregbe,
 Ablaksarokban elvonul,
 S elül egész nap szótlanul.

Merengés - ez volt néma társa,
 Merengett már mint kisgyerek,
 Vidéki életét varázsa
 Álmokkal szépítette meg.
 Túvel nem volt egy percre dolga,
 Dobráma vásznához hajolva
 Kényes keze nem hímezett
 Selyemmel cifra díszeket.
 Babás kislányban jó előjel
 A sok mamás parancsadás:
 Játékkal formáló hatás,
 Illemtudássá nő idővel;
 Azzal, mit anyja mond neki,
 Babuskáját dédelgeti.

Ilyenhez nem vonzotta kedve,
 Babát kezébe nem fogott,
 Divatról, városról fecsegve
 Babával nem társalkodott.
 Kedvét a csínyekben se lelte,
 A rémtörténet érdekelte;
 Ha tél volt, éj volt és sötét,
 Az fogta meg jobban szívét.
 Mikor dajkájuk összeszedte
 Olgusnak künn a társakat,
 Széles mezőn nem játszogát,
 A kergetősdit nem szerette,
 Untatta láрма és zshivaj,
 Szilaj játék, csengő kacaj.

Szeretett az erkélyen állva
 Felvillanó fényt várni meg,
 Ha foszlik az ég homálya,
 S halványul a csillagsereg,
 Szín játszik már a földszegélyen,
 Szél jön, hajnalfutár, s a szélben
 Lassan megnő a virradat.
 Télen, mikor homály alatt
 A fél föld hódol még a csendnek,
 S a renyhe csendben idelelni
 Még napkelet lustán pihen
 S ködös holdfény-foltok derengnek,
 Ő mozdul már, órája ez,
 Gyertyája lángja lengedez.

Az érzelmes regényt imádja,
 Mindent pótol a könyv neki,
 Richardson képzeletvilága
 És Rousseau gyönyörködteti.
 Jámbor s lágylelkű volt az apja,
 Ízlése: múlt század divatja,
 Könyvet kezébe sose vett,
 S nem tudta, hogy kárt is tehet;
 Játék, gondolta, fiatal lány -
 S gondot belőle nem csinált,
 Melyik titkos kötetke hált
 Mellette kispárnája alján.
 Felesége, nem tudja, mért,
 Szinte hevült Richardsonért.

Richardsonért ég reggel, este,
 Nem mintha olvasná is őt
 S gondolná: Grandisont szeresse
 Vagy tán Lovelace-t, a vakmerőt.
 De hajdan Moszkvában kuzinja
 (Hercegisasszony volt: Alína)
 Róluk szavalt, imádta rég.
 Akkortájt vőlegénye még
 A férje, ámde kedve ellen,
 Menyasszony volt, s másért hevült,
 S ész helyeselt, szív lelkesült
 Ebben a titkos érzelemben.
 Új Grandison volt, de a whist
 S más kártya rabja: gárdatiszt.

Richardson igen népszerű angol regényíró Puskin
 korában; Grandison egyik regényének úriember
 hőse, Lovelace pedig egy lelkiismeretlen csábító.

S divatnő lesz, arszlánja párja,
 Cicoma vonzza s toalett.
 S oltárhoz vitték nemsokára,
 S nem kérdezték, mit érezett.
 S hogy bánatától elterelje,
 Jóllátó férje útra kelve
 Tüstént vidékre költözött,
 S itt, isten tudja, kik között,
 Vergődik és szenved sokáig,
 Válásra gondol, könnyet ont,
 De jó a háztartási gond,
 S a sorsa megszokásra válik.
 A megszokás mennyből való,
 Boldogságunkat pótoló.

A megszokás ír bánatára,
 Melyet nem enyhít semmi más,
 De egyet meglát nemsokára,
 S az lesz teljes vigasztalás.
 Munkája s tétlensége közben
 Rájött, férjét hogy tudja könnyen
 Vezetni nő-kormány alatt,
 S azóta minden jól haladt.
 Kihajtat minden munkahelyre,
 Gombát szó, számlaplót vezet,
 Borotvál is - jobbágyfejet -,
 Megfürdik szombatnapra kelve,
 Nyakon vág egy-egy lányt, legényt,
 S férjétől nem kér véleményt.

Érzelmes lányok albumába
 Vérével írt volt verseket,
 Éneklő hangot vitt szavába,
 S így hívta Praszkovját: Paulette.
 Fűzőjét szűkre fűzve hordta,
 S olyan n-et ejtett az orra,
 Akár a kényes franciák.
 Egyszerre más lett a világ,
 Minden, minden letűnt a multba:
 Alína, fűző, versfüzet,
 Album s érzékeny élvezet,
 S Séline-je már megint: Akulka.
 A köntöst újrabéleli,
 S a főkötőt is megleli.

Szerette s bízott benne férje,
 Mit bánta ő, hogy lesz a rend,
 Hálókabátban ült henyélve,
 Evett, ivott s megint pihent;
 Így folyt az élet halk folyója,
 Olykor benézett esti szóra
 Egy-egy kedves szomszéd család,
 Pár fesztelen, nyílt jó barát;
 Panasz, megszólás, tréfa járja,
 Nevettető szó, víg s hamis,
 Az este nő, zaklatja is
 A teáért Olgát mamája.
 Vacsora. Majd az óra int,
 S szétmennek álmosan megint.

Sok jót őriztek életükben
 A kedves mult szentségeként,
 Hagyományos farsang-hetükben
 Blint sütnék: jó orosz lepényt;
 Náluk két böjtje volt az évnek,
 A körtánc és varázsos ének,
 Körhinta - ez tetszett nekik,
 S pünkösöd-napon, ha híveik
 Ásítanak, míg miséz a pópa,
 Csokrukra, mely kézben remeg,
 Három könnycseppet ejtenek,
 A jó kvasz állandó itóka;
 Cselédük tudta a szabályt,
 S vendéget rang szerint kínált.

Így vénültek meg mind a ketten,
 De jött egy nap, s a férj halott,
 Koporsóban feküdt meredten,
 És ott új koszorút kapott.
 Ebéd előtt halt meg. Siratta
 Minden szomszédja. Sírt miatta,
 Ahogy még nem gyászolt soha,
 Két lánya és hű asszonya.
 Jó volt, jámborság mintaképe,
 S ahol porai nyugszanak,
 Ezt hirdetik vésett szavak:
Dmitrij Larin, az Úr cseléde,
Esendő vétkező, ki hitt,
Volt brigadéros nyugszik itt.

Mikor Lenszkij megtért a házhoz,
 Egyik legelső dolga volt:
 A jó szomszéd haló porához
 Sóhajtva elzarándokolt.
 Sokáig állt ott néma búban.
 „Poor Yorick! - mondta szomorúan. -
 Karjára vett, emlékezem,
 Az Ocsakov-renddel kezem
 Milyen sokszor játszott vidáman!
 Ő szánta Olguskát nekem,
 És szólt: - Vajon megérhetem?”
 És elmerülve bánatában,
 És el sem hagyva még a sírt,
 Vlagyimirunk sírverset írt.

Odább holt apja s anyja várja,
 S hamvukra is verset szerez,
 Hamvukra és az ős porára...
 Jaj! nemzedékek útja ez;
 Vetések sorsából tanulnak:
 Kelnek, érnek s aratva hullnak,
 Egy titkos kéz akarja ezt,
 Kel már a másik, érni kezd...
 Így jár majd csélesap nemzedékünk,
 Megnő, erőre kap, virul
 S az ősök mély sírjába hull,
 Az óra üt s elhozza végünk;
 Esendők sorsa vár reánk,
 S kituszkol innen unokánk.

Pajtás, az élet jó borából
 Habzsoljatok hát, míg lehet!
 Kevés szál fűz sok régi szálból
 Hiúsághoz engemet.
 Szemem csukott a csalfa fénynek,
 De távolt sejtető remények
 Rezzentik lelkem húrjait,
 Bús sors: nyomot sem hagyva itt
 Az elmúlás útját követni.
 Nem hírt űz életem s dalom,
 De szeretnék túl síromon
 Olyan fényt bús sorsomra vetni,
 Hogy bár egyetlen hang legyen,
 Mely néven emleget hiven.

Tán végigrezeg egy drága lelken,
S a sors, lehet, hogy őrzi már
A strófát, melyet énekeltem,
S el nem meríti Lethe-ár;
Lehet, hogy (így becéz reményem)
Egy-egy tudatlan úr kevélyen
Híres képemnél majd megáll,
S „Poéta volt!”, így deklamál.
Fogadd tehát hálám, ki hűen
Figyelsz a Múzsza-szóra, te,
Akinek emlékezete
Megőrzi múltó sorsu művem,
S megveregeted könnyedén
A babért az öreg fején.